

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Полтавський державний аграрний університет

Кафедра обліку і оподаткування

**«БУХГАЛТЕРСЬКИЙ ОБЛІК, КОНТРОЛЬ ТА АНАЛІЗ
В УМОВАХ ІНСТИТУЦІЙНИХ ЗМІН»**

**Збірник наукових праць VIII Всеукраїнської науково-
практичної конференції**

ПОЛТАВА 2025

Бухгалтерський облік, контроль та аналіз в умовах інституційних змін:
Збірник наукових праць VIII Всеукраїнської науково-практичної конференції
(30 жовтня 2025 р., м. Полтава) / Полтавський державний аграрний університет.
Полтава: ПДАУ, 2025. Т. 2. 921 с.

ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ КОМІТЕТ:

Голова організаційного комітету: КАНЦЕДАЛ НАТАЛІЯ – к.е.н., доцент, завідувач кафедри обліку і оподаткування Полтавського державного аграрного університету

Секретар організаційного комітету: ЛЕГА ОЛЬГА – к.е.н., доцент, професор кафедри обліку і оподаткування Полтавського державного аграрного університету

Члени організаційного комітету:

ГНАТИШИН ЛЮДМИЛА – д.е.н., професор, завідувач кафедри обліку та оподаткування Львівського національного університету ветеринарної медицини та біотехнологій імені С.З. Гжицького, м. Львів

ДУБІНІНА МАРИНА – д.е.н., професор, завідувач кафедри обліку і оподаткування Миколаївського національного аграрного університету

ЗОРЯ ОЛЕКСІЙ - д.е.н., професор, завідувач кафедри фінансів, банківської справи та страхування Полтавського державного аграрного університету

КОБЄЛЄВА ТЕТЯНА – д.е.н., професор, професор кафедри економіки бізнесу і міжнародних економічних відносин Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут»

ЛПЄСЬКИЙ РОМАН - к.е.н., доцент, доцент кафедри обліку і оподаткування Полтавського державного аграрного університету

ПЕРЕРВА ПЕТРО - д.е.н., професор, професор кафедри економіки бізнесу і міжнародних економічних відносин Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут»

ЄРШОВА НАТАЛІЯ – д.е.н., професор, професор кафедри обліку і фінансів Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут»

СЛАВКОВА ОЛЕНА - д.е.н., професор, професор кафедри публічного управління та адміністрування Сумського національного аграрного університету

СУК ПЕТРО - д.е.н., професор, професор кафедри обліку і оподаткування Відокремленого підрозділу Національного університету біоресурсів і природокористування України «Ніжинський агротехнічний інститут»

БЕЗКРОВНИЙ ОЛЕКСАНДР – декан факультету обліку та фінансів, к.е.н., доцент, професор кафедри фінансів, банківської справи та страхування Полтавського державного аграрного університету

ГУБАРИК ОЛЬГА - к.е.н., доцент, завідувач кафедри обліку, оподаткування та управління фінансово-економічною безпекою, Дніпровського державного аграрно-економічного університету

ПРИЙДАК ТЕТЯНА – к.е.н., доцент, доцент кафедри обліку і оподаткування Полтавського державного аграрного університету

ПРОКОПИШИН ОКСАНА – к.е.н., доцент, доцент кафедри обліку та оподаткування Львівського національного університету природокористування

ЯЛОВЕГА ЛЮДМИЛА – к.е.н., доцент, доцент кафедри обліку і оподаткування Полтавського державного аграрного університету

© Автори, 2025

© Кафедра обліку і оподаткування, 2025

© Полтавський державний аграрний університет, 2025

АНДРІЄНКО ВОЛОДИМИР, здобувач вищої освіти
Науковий керівник – **ЯЛОВЕГА ЛЮДМИЛА**, к.е.н, доцент, доцент кафедри
обліку і оподаткування,
Полтавський державний аграрний університет, м. Полтава

ЕКОНОМІЧНИЙ КОНТРОЛЬ У СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ: СУТНІСТЬ, ЗАВДАННЯ ТА МЕТОДИ

Сучасні умови господарювання, що характеризуються високою динамічністю економічних процесів, цифровізацією бізнесу, посиленням конкуренції та нестабільністю ринкових середовищ, зумовлюють підвищення ролі економічного контролю в управлінні підприємством. Він виступає не лише засобом виявлення порушень або недоліків, а й стає важливою функцією стратегічного управління, що забезпечує ефективне використання ресурсів, мінімізацію ризиків, прозорість діяльності та досягнення запланованих результатів.

Економічний контроль є невід'ємною складовою системи управління, спрямованою на забезпечення ефективності, доцільності та законності господарських операцій. Його сутність полягає у системі заходів зі спостереження, перевірки, оцінювання та регулювання економічних процесів, що ґрунтуються на порівнянні фактичних результатів із плановими показниками для виявлення відхилень і визначення шляхів їх усунення. Метою контролю є забезпечення раціонального використання ресурсів, підвищення результативності управління й досягнення стратегічних цілей розвитку підприємства.

До основних завдань економічного контролю належать:

- запобігання порушенням і зловживанням, забезпечення ефективного та законного використання ресурсів;
- виявлення відхилень від встановлених норм, стандартів і планів;
- надання достовірної та своєчасної інформації для прийняття управлінських рішень;
- оцінка результатів діяльності, ефективності управління та виконання стратегічних планів.

Методологія економічного контролю базується на застосуванні комплексу методів, що охоплюють документальні, натуральні та спостережні підходи. Документальні методи включають аналіз первинних і зведених документів, бухгалтерських реєстрів, фінансової звітності та інших джерел інформації для перевірки законності й обґрунтованості господарських операцій. З-поміж них виділяють аналіз, перевірку та ревізію. Натуральні методи ґрунтуються на зіставленні фактичних даних із обліковими, що реалізується через інвентаризацію, лабораторний аналіз і контрольний обмір. Методи спостереження забезпечують безпосереднє дослідження господарських процесів шляхом фіксації, обліку або експертизи окремих аспектів діяльності.

Прийоми економічного контролю є конкретними способами реалізації контрольних дій і включають три основні групи: документального, фактичного

та аналітичного контролю. До прийомів документального контролю належать зустрічна перевірка, попередня перевірка та хронологічна перевірка господарських операцій. Фактичний контроль реалізується через контрольний обмір робіт, запуск сировини у виробництво, технологічний контроль відповідності процесів установленим нормам. Прийоми аналітичного контролю передбачають порівняння фактичних і планових показників, деталізацію та балансову ув'язку даних.

Форми економічного контролю класифікуються за періодичністю, суб'єктами та обов'язковістю проведення. За періодичністю виділяють попередній (превентивний), оперативний (поточний) і заключний (ретроспективний) контроль. За суб'єктами – внутрішній (здійснюється структурними підрозділами підприємства) та зовнішній (аудиторський, державний, податковий, екологічний тощо). За обов'язковістю – обов'язковий контроль, передбачений законодавством, та ініціативний, який проводиться за рішенням керівництва або власників підприємства.

Роль економічного контролю в сучасних умовах господарювання полягає у забезпеченні системності, оперативності та достовірності інформаційно-аналітичного забезпечення управління. Його функціонування передбачає реалізацію коригувальної, діагностичної, превентивної та інноваційної функції. Важливою тенденцією є автоматизація процесів контролю на основі впровадження інформаційних технологій, цифрових платформ, аналітичних панелей і систем внутрішнього аудиту, що підвищує якість управлінських рішень. Таким чином, економічний контроль є ключовим елементом системи корпоративного управління, який трансформується від інструмента спостереження до інтегрованого механізму стратегічного управління. Його ефективне застосування сприяє підвищенню фінансової стабільності, прозорості діяльності, зростанню конкурентоспроможності підприємства та формуванню контрольованої траєкторії розвитку в умовах сучасних економічних викликів. Підприємства, що комплексно впроваджують методи, прийоми та форми економічного контролю, досягають вищого рівня ефективності управління, фінансової стабільності та стратегічної стійкості. Контроль у сучасній економіці набуває ознак системно-аналітичного інструменту, який забезпечує своєчасне реагування на ризики, раціональне використання ресурсів і сталий розвиток підприємства в умовах цифрової трансформації економіки.

Список використаних джерел:

1. [Замула І. В., Танасієва М. М. Внутрішній контроль : навч. посіб. Чернівці: Технодрук, 2021. 336 с.](https://eztuir.ztu.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/7959/1/%D0%97%D0%B0%D0%BC%D1%83%D0%BB%D0%B0.pdf) URL: <https://eztuir.ztu.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/7959/1/%D0%97%D0%B0%D0%BC%D1%83%D0%BB%D0%B0.pdf>
2. Яловега Л.В., Лега О.В., Прийдак Т.Б. Контроль як функції управління: теоретичний аспект. *Менеджмент XXI століття : глобалізаційні виклики* : матер. VIII Міжнар. наук.-практ. конф., 16 травня 2024 р. Полтава : ПДАУ, 2024 С. 33-36.

Наукове видання

«БУХГАЛТЕРСЬКИЙ ОБЛІК, КОНТРОЛЬ ТА АНАЛІЗ В УМОВАХ ІНСТИТУЦІЙНИХ ЗМІН»

Збірник матеріалів VIII Всеукраїнської науково-практичної конференції

30 жовтня 2025 р.

м. Полтава

Відповідальна за випуск, головний редактор:

ЛЕГА ОЛЬГА, к.е.н., доцент, професор кафедри обліку і оподаткування

Комп'ютерна верстка:

ЛЕГА ОЛЬГА, УЛЬЗУТУЄВА АЛІНА, ШАБАТЬКО АННА

*Матеріали представлені в авторській редакції. Автори опублікованих матеріалів несуть повну відповідальність за підбір, точність наведених фактів, цитат, економіко-статистичних даних, галузевої термінології, інших відомостей. Всі матеріали перевірено на оригінальність тексту на онлайн сервісах пошуку плагіату. До публікації приймалися тези, в яких відсоток авторського тексту становить не менше 65 %.

